

1919. gada oktobris...

Dienā, kas okupēja visu Ukrainu, ieradās Orlu, piegājuši gūti klat Tu- lai, tuvojās Maskavai. Jūdeniņa ka- raspirks Petrograda pievārte jau ie- nēmis Delskoje Selo. Tās bija kri- tiskās dienas sarkanajai Petrogra- dai. Baltie vairs nesaņēma, ka pil- sētā kritīs visi drīz. Ģenerālis Ju- deniņa aicināja Petrograda atstā- vus padoties, solīdams apšēlošanu un stingri gatavojās triumfālī te- rasties pilsoņiem.

Stāvoklis bija grūts. Tajās barga- jās dienās viss Petrograda proleta- rijs cēlās atstāvēt savu pilsētu. Pilsēta papildinājās no citām fron- tēm.

Sat laika 5. latviešu atsevišķais pulks (bijušais 5. Zemgales) bija padots tieši augstākajam virspave- lniekam un aizsargāja pilsētas Tu- lai pret Denikinā karaspēku, kas lauzās uz Maskavu.

1919. gada 18. oktobrī pulks sa- ņēma augstākā virspaveļnieka pavē- li stingri doties aizsargāt Petro- gradu. To izvērtēja, trijos dienās ešelonus. Pulks bija ļoti apbruņots. Kā komandieriem, tā karavīriem bija liela cīņas pieredze. Pulkam bija sa- va baterija un jāznieku tālruku vads. Personālsastāva — apmēram 2000 vīru. Ešeloni steigās pa speciālu maršrutu bez pieturām.

Karavīri izkāpa no ešeloniem nak- ti uz 21. oktobrī. Popovkas stacijā (Oktobra dzircēja maģistrāle). Tā- lak braukt nevarēja, jo iepriekšējā dienā baltie bija ieņēmuši Jamižoras ciemu netālu no dzircēja līnijas. Pulks atstāja vagonus stiprā aizsar- dzībā. Dot skābā balnā pavēles un smēķēt bija aizliegts.

Uzbrukums ienaidniekam sākās 21. oktobra rītā ar vēsturisko Pul- kovas kauju. Divas stundas pirms kaušanas pulks devās uz Jamižoras ciemu, lai padotu baltgvardus un atvairītu tos aiz Horas upes. Izpau- totot tumsu un biezu miglu, pulks, ienaidniekam nemanot, pievīrījās pie paša ciema un ieņēma pozīcijas tie dienvidaustrumu pusē. Rotas klu- zi izvērtējās triecienam un tad strau- ji uzbrukā ienaidniekam, kas bija iocētānīgais ciema. Ienaidniekam uzbrukums bija pilnīgi negaidīts. Sagatūtiem vīriem vēlāk stāstīja, ka visi grieķuši āgra rītā ieņemt Popovkas staciju, lai pārgrīztu dzircēja līniju uz Maskavu.

Baltgvardu rindās sākās panika. Mūsu pulka baterija atkāpās nāku- ņu. Vajājot bēdīgo ienaidnieku, mūsu strēlnieku rotas izlauzās līdz līnijai pār Horu. Pulka artilērija bi- ja to jau daļēji sagrāvusi. Tur no- tika durķu cīņa ar baltgvardiem, kas bija pieteigulītes palīgs savē- ņiem. Varonhāve no durķu cīņāna krūtīs krija pirmās rotas komande- ris Rozitā, kā arī vairāki karavīri, kas cīnījās kopā ar vīru. Pulka ko- mandierim Gregoram tēda cāpurbā plaušēti. Drosmīgi cīnījās 2. rota, kuru komandēja Jānis Stašis un vi- na palīgs Kārlis Lerhs. Tā pirmā metās triecienā uz līniju. Baltie tika atstāvēti aiz Horas. Tās rēstis no Voskoveca ciema. Ienaidnieka at- kāpās Pavlovskas parku virzienā. Mēs vajājām to ar sautežu, lozme- tēju un artilērijas uguni.

Tā bija mūsu pirmā uzvara, par Jūdeniņa karaspēku pie Petrogradas.

5. latviešu strēlnieku pulka turp- nāja uzbrukumu Edjupas un Gluskas ciemam — virzienā uz Pavlovskas parku. Edjupas ciemā baltie nīkni atstāvējās, taču pulka baterija, ku- ru komandēja Heinrihs Briedis, ar savu frāpīgo uguni atbalstīja strēl- nieku rotas, kas strauji triecienā iz- rēta ienaidnieku no ciema un atstā- da līdz Pavlovskas parkam, kur las

5. latviešu strēlnieku pulka komandieri Petrogradas frontē 1919. gada rudenī (no labās): pulka komandieris J. Gr- gors, adjutants palīgs Sniedze, adjutants J. Gests, komandiera palīgs V. Pavārs.

Sarkanie strēlnieki Petrogradas sardzē

atkal nocietinājās un sīvi pretojās. Cīņa par izdevīgākām pozīcijām tur- pinājās visu dienu un nākošo nakti. Atvairīti mūsu triecienus, baltie pār- gāja pretuzbrukumus. Notika durķu cīņas. Savu karavīru priekšgalā drosmīgi devās uzbrukumā pirmā bataljona komandieris Jānis Smits un otra bataljona komandieris Ar- nolds Sultins.

Pulka baterijas komandieris Brie- dis, izvērtējis Helgabalu uz priekšu, kara tēta iemēdžuma un nodarīta bal- tājiem lielus zaudējumus. Taču ienai- dniekam bija vairāki Helgabalu, tāpēc arī mums bija daudz kritušu un ievainātu.

24. oktobrī pēc nīkna cīņas 5. latviešu strēlnieku pulks un 21. di- vizijas 3. brigādes pulki kopēja strauji uzbrukuma salauza ienai- dnieka pretošanās Pavlovskas parka rajonā un izrēta baltgvardus no Pa- vlovskas.

Pēc sēkmīgām cīņām Jūdeniņa karaspēka tika atstāvēti arī no citām līnijām pieejām Petrogradai. Sar- kanās Armijas karavīri kopā ar Petrogradas strēlniekiem guva spi- došu uzvaru par Jūdeniņa karaspēku, satricē to un nosargāja proletari- kā revolūcijas šūpi pret ienai- dnieku.

Par cīņām Petrogradas pilsētas Rietumu frontes Revolucionārā kara komiteja izvēlta 5. latviešu pulkam pateicību. Augstākās pavēlniecības stābs 1919. gada novembra sākumā pazi- ņoja, ka baltie saņemti no Angli- jas tankus. Informācijai bija pievie- dota instrukcija, kā cīnīties pret šo bāmo ieroci, kas mūsu frontē parā- dījās pirmo reizi. Pēc divām dienām Pavlovskas rajona 5. latviešu strēl- nieku pulka postcīļu priekšā iņnra arī paši tanki.

Atzādāmies novērošanas punktā, Narvai,

binokli es pamānīju, ka no krāmiem, kas auga par krievi no Gatčinas, iz- brauc divas bruņotas mašīnas. Sau- damas ar lozmetējiem, tās virzījās uz latviešu strēlnieku pozīcijām. Aiz tankiem nāca balto kājnieki. Mūsu kēdās radās neliels apjukums: bet pulka komandieris Gregors pa- vēlēja baterijas komandierim Brie- dim atkārt uguni pret tankiem.

Strēlniekiem tika dota pavēle at- kārt uguni pret kājniekiem, kas nā- ca aiz tankiem, un sagatavot grānā- tas. Strēlnieki atkāpās vīsiugunī. Sauteņu un lozmetēju lotu balts bi- ras tīk blīvas, ka kājnieki nogūlās, bet tanki virzījās tālāk vieni paši. Tai pašā laikā mūsu baterija tēkla- va abus tankus ugunsloka un drīz vien no tiem sāka. Tanki sāka griezties rīkī, uzlida pakāpinā un apstājās. Mūsu strēlnieki ar «urā» saucieniem metās uzbrukumā tan- kam. Otra mašīna apgrīzās un pa- zuda krūmos, kur jau iepriekš bija aizlīduši baltgvardi. Pieskrējūti pie tanka, strēlnieki ierūdēja, ka sa- dagāja kāpurgēdus un vienu tanka sam. Vadītājs — angļu armijas for- mās — nogalināts. Šāviņš bija keris tieši mērķi.

Pirmā tanku uzbrukuma tīk vīeg- la atstāma iekšdēja halles, kas bija pārņemtas datu labu, kad ne- redzētās mašīnas devās virsū pozī- cijām.

Apskatīti sasauto tanku no Petro- gradas, no Augstākās militārās pa- vēlniecības, ieradās biedri N. Jod- vovskis un J. Peters. Tād tanku aus- veda uz Petrogradu un novietoja laukuma pie Narvas vārtiem ledzvo- tāju apskatei.

Pēc neatlaidīgām cīņām balto no Gatčinas izrēta. Latviešu strēlnieki kopā ar krievu daļām vajāja tos līdz Jamburgai (Kingsepai) un tālāk līdz Narvai,

1919. gada decembra beigās un 1920. gada janvāra sākumā Sar- kanās Armijas daļas turpināja cīņas ar Jūdeniņa baltās armijas paliekām pie Narvas.

5. latviešu pulka apakšvienībām nedeva mieru balto bruņuvīciešs. Tas katru rītu, tīkko svīda gatma, atbrauca no Narvas un ar saviem ielgabaliem apstādīja mūsu pozī- cijas. Cīnīties ar «nelaigto viesi» bija grūti, jo pulkā bija tikai viena vīegļa lauku baterija, kas bruņuvī- ciešam daudz kaitēt nevarēja.

Tika nolēmts izlaukt atēdes ienaidnieka atzīmēto vātrāku kilo- metru garumā un usprīdzināt divus trīs lītus. Šo operāciju mūsu sapie- ri un sprintinātāji veica spīdoši, un bruņuvīciešs mūs pulku vātrā no- traucēja.

Par kaujas darbību Petrogradas frontē VČIK apbalvoja 5. latviešu pulku ar otro gada Revolūcijas Sar- kano karogu. Ar pirmo gada Revo- lūcijas Sarkanā karogu šo pulku — apbalvoja 1918. gada par cīņām pie Kazanas pret balto čehoslovaku ka- raspeku.

5. latviešu strēlnieku pulka ko- mandieriem un karavīriem par cī- ņām pie Petrogradas un Petrogra- das frontē pateicību izvēlta republi- kas Revolucionārā kara padome un 21. divīzijas III brigādes koman- dieris. Pulks pēdējā laikā cīnījās šīs armijas sastāvā.

Pulka komandieris Gregors un pulka komiārs Lunders vienā no pirmajiem tika apbalvoti ar Sarkan- no Karoga ordeni. Daudz komandie- ri un karavīri par drošdarību saņē- ma vērtīgas balvas.

Latviešu pulks no 1919. gada ok- tobra līdz 1920. gada februārim, at- rardamies nemīgīgā, nīkna cīņās pret Jūdeniņa baltgvardu armiju, cieta lielus zaudējumus. To nosūtīja uz Maskavu, lai noformētu un no- komplektētu ar personālo sastāvu un tehniku.

Tāpat kā pirmā dotāna uz fronti, pulkam atkal udeva apsarēt Kreim- li. Revolucionārās kara padome, štābu, valdības un valsts iestāžu ekas. Bet jau jūlija mēnesī braucām kserot Dienvidu frontē pret Vrangļa karapulēm.

V. Pavārs, bijušais 5. latviešu (Zemgales) pa- domu strēlnieku pulka komande- ra palīgs